

A 2. sz. szonda Ny-i oldalán egy hosszabb, a szondára merőleges kutatóárkot, valamint két kisebb, a szondával párhuzamos árkot nyitottunk, régészeti jelenséget nem észleltünk. A lehumuszolt 3144 m²-nyi területen 39 római kori objektum került elő, mindegyike a Kr. u. 2. századra keltezhető.

HERBÁLY RÓBERT

403. Szentendre, Paprikabíró utca
(MRT 7. k. 28/1 lh.)
(Pest megye) Ró

A szentendrei római tábor közvetlen szomszédságában, a Paprikabíró u. 13. sz. alatt lakóház bővítéskor római szórvány leletek és újkori csontvázak kerültek elő a munkagép nyomában. A pince bővítésekor egy árok metszete látszott. A közműárkok bolygatott feltöltésében teguladarabok és terra sigillata töredékek kerültek elő. Összefüggő felület átvizsgálására nem volt lehetőség. Valószínűleg a vicus militaris területét bolygatták meg az építkezéssel.

OTTOMÁNYI KATALIN

404. Szentetornya, Eötvös-major
(Békés megye) Á, Kk

2008. március 31-én helyszíni szemlét végeztem a fenti lelőhelyen. A műúttól É-ra, a kiemelkedő, hátsó részen indultam azzal a céllal, hogy a lelőhely kiterjedését meghatározzam. A műúttól mintegy 15–20 m-re már néhány Árpád-kori edénytöredék volt látható a szántásban. A műúttól 50 m-re jelentkezett a késő középkori telep első nyoma, néhány vékony falú, gyorskorongolt edénytöredék formájában. Ezt követően a lelőhely felszíni nyomai egyre sűrűsödtek. A felszínen egészen a Jankó-tanyával szemben lévő területig tudtam leletanyagot gyűjteni. A település szélét egyértelműen jelezte számomra a szántásban talált nagy mennyiségű salak, illetve fajalitos olvadék, ami a település más részén nem mutatkozott. A műúttól É-ra lévő második kiemelkedésen nagy mennyiségű téglá töredéke hívta fel a figyelmem arra, hogy ezen a helyen is tégláépület állhatott, talán éppen a falu nagy (villicus) háza, a templomtól DNy-ra, mintegy 50–80 m-re. A templom feltételezett helyét jelentő magaslaton a gabonában a templom falának DNy-i része jól látszódott. A templomdombról letekintve, DK-i irányban, néhány szabályos, közel négyzet alakú sötétebb zöld foltot, földbe ásott házak nyomait láttam. A feltérképezett területről csak néhány késő középkori edénytöredéket, téglatöredéket, egy vascsipeszt, és Árpád-kori cserépüst-töredéket gyűjtöttem.

A leleteket átadtam a Szántó Kovács János Múzeumnak.

CSÁNYI VIKTOR

405. Szentgyörgyvár-Felsőmánd, 76. sz. műút
(Zala megye) B, Ró

A községtől É-ra, Felsőmánd-puszta településrészen, a Zala-folyó K-i partján, a széles ártérre lejtő É-D-i dombhát lábánál É-D-i irányban hosszan elnyúló régészeti lelőhely déli felében, a Szombathely–Hévíz 400 kV-os távvezeték beruházáshoz kapcsolódóan 2008. október 18–21. között 5 objektumot tártunk fel. Egy gödör és egy urnasír a késő bronzkori urnasíros kultúra hagyatéka. A többi három objektumból római kori leletek kerültek elő.

Munkatársak: Fullár Zoltán és Mészáros Melinda régészek.

KVASSAY JUDIT

406. Székesfehérvár, Fő utca 10.
(Fejér megye) Kú, Ú

Az eredetileg postaállomás, Schmidegg-ház, majd Zichy-palota, ezután Magyar Király Szálloda, később Velence Szálló, napjainkban újra Magyar Király Szálló Székesfehérvár egyik legjelentősebb, ebből a korszakból származó épülete. Az egyemeletes, 4+3+4 tengelyes főhomlokzattal, 1819 körül épült palota terveit valószínűleg Pollack Mihály készítette. A szálló a középkori Fehérvár legfontosabb, legnagyobb kiterjedésű külvárosának, a Budai külvárosnak a központjában állt. A középkori külváros sáncokkal, árkokkal elkülönített magja a belvárost körülölelő várároktól É-ra, a mai Zichy-liget környékén helyezkedett el.

A Budai külváros területe azon az elkeskenyedő földnyelven terült el, mely É felől nyúlt be a Sárvíz mocsaraiba és a belváros területén három, a D-i külvárosban már csak egy utca szélességű. A Budai külváros határait Ny és D felől még a mocsárvilág határolta, ám É és K felől már várárokkal és sáncokkal határolták el a szárazulattól. Ezen a szárazulaton helyezkedett el a Budai külváros erődítéseken kívül rekedt része és a mai Öreghegyen kialakított szőlőhegyi település, mely szintén Fehérvár részét képezte.

2008. augusztus 14. és szeptember 2. között megelőző feltárást, illetve régészeti szakfelügyeletet tartottunk a Magyar Király Szállóhoz kapcsolódó építkezésein. A szálló területén és annak környékén kellett keresnünk a két földerdőt, valamint árkaikat, a külváros piactereinek egy részét, ott Ferdews Lukács polgár 1517-ben említett házát, valószínűsíthető fürdőjével, a Szent Miklós egyházhoz tartozó, annak közelében álló házak egy részét, köztük az 1539-ben említett, a Szent Miklós egyház káptalanjához tartozó Hegy Gergely jobbágy házát, aki szintén a szent Miklós negyedben lakott. A feltárások során meg is találtuk az egykori Sörkert járósíntje alatt az 1602 körül épített lépcsőzetes alaprajzú földerdő alapjait, egyben igazolva rekonstrukciónk pontosságát. További középkori részletek azonban nem kerültek elő, mivel azokat, valószínűleg már az árkok és sáncok építése során megsemmisíthették.

A Budai kaput biztosító földerdő árkanak és sáncának helyét a feltárás szintpontjainak ismeretében arra a területre tehetjük, ahová korábbi rekonstrukciónk alapján vártuk. 1802-ben és 1816-ban már „L”- alaprajzú postaház állt a funduson, egészen 1819-ig, hiszen egy ekkori metszeten, sőt August Frey 1820-ban készült akvarelljén is már látható Gróf Schmeidegg Tamás 1826-ban mai „U”-alaprajzi elrendezésével ábrázolt, illetve feliratozva megjelenített háza. A postaház falait a székesfehérvári Városi Tégláégetőnek a téglafelszínből kiemelkedő „S j W” és „S W” (Stuhl Weissenburg) monogramos tégláiból emelték, olyanokból is, melyeken a „W” középső szára Y-ban végződik. Ugyanennek az épületnek a falában találtuk a téglafelszínből kiemelkedő „S+W” (Stuhl+Weissenburg) monogramos, illetve az olyan „S W” (Stuhl Weissenburg) monogramos téglákat, melyeken a „W” betű talpán egy-egy lenyúló vonal van. Ebből a falból emeltük ki a téglafelszínből kiemelkedő „SZ F” (Székesfehérvár) monogramos téglákat is.

Adataink azt tanúsítják, hogy a Schmeidegg-család háza már legalább 1819-ben állt a postaház helyén. Építéséhez egy közeli, a török korban elpusztult templom faragott- és kváderköveit, köztük egy 15. századi homokkő bordát is felhasználták. A város neves műgyűjtője, Kőrösi Jenő pár évvel ezelőtt két középkori kőfaragványt is talált a helyszínen. A Schmeidegg-ház építéséhez természetesen elsősorban a Schmeidegg-család tégláégetőjének termékeit, téglát, tetőcserepét használták fel, a téglafelszínből kiemelkedő, tükörírású, „S” (Schmeidegg) monogram fölött 3 részes, alul sarkos, zárt, illetve lekerekített koronával megjelölve.

A Zichy-család 1850 körül vásárolhatta meg az ingatlant. Patay János 1870 körül készített felvételi rajzán azt olvashatjuk, hogy az épület ekkor még a Zichy-család birtokában volt („Gr. Zichyi ház”). Az itt feltárt „(C) I5 Z4” (Comes Iosephus Zichy) monogramos téglák tanúsága szerint valószínűleg gróf Zichy III. Károly (1785-?) fia, gróf Zichy József (1814-?) idején, 1854-ben átépítették. Az átépítés nem lehetett gyökeres, hiszen városalaprajzaink, metszeteink és az egyre gyakrabban megjelenő fotók a mai napig szinte változatlan alaprajzzal, homlokzattal ábrázolták.

A szálloda kialakításához, átalakításaihoz ásatási megfigyeléseink alapján, székesfehérvári téglagyárak Karl György, Mann József és Say Ferenc Téglagyára szállított építőanyagot. A téglafelszínbe bemélyedő, lekerekített sarkú téglalap alakú mezőben, lekerekített sarkú téglalap alakú keretben kiemelkedő „K G” (Karl György) monogramos téglákat 1864-1910 között gyártották. A téglafelszínbe bemélyedő, lekerekített sarkú téglalap alakú mezőben, lekerekített sarkú téglalap alakú keretben kiemelkedő „J M” (Joseph Mann) monogramos példányok 1879-95 között, a téglafelszínből kiemelkedő „S F” (Say Ferenc) monogrammal megjelöltek pedig 1917-30 között készülhettek. A téglák gyártásának évszámait hozzávetőleg azonosak lehetnek a szálló

átalakításainak időpontjaival. Régészeti kutatásaink a legújabb átépítéshez kapcsolódtak.

SIKLÓSI GYULA

407. Székesfehérvár, Fürdősor 7/a

(Fejér megye) B, Kk

2008. november 11-12-én végeztünk próbafeltárást a területen (Hrsz.: 4384). A kijelölt két kutatóárokban 1-1 árok került elő. Az egyikben kevés bronzkori, felsőbb részében túlnyomórészt 18-19. századi kerámia került elő. A másikat késő középkori kerámiatöredékek hitelesítették. Az 1. árokban feltártuk a korábbi épület alapozását, homokba rakott mészkő kváderköveket feltehetőleg a Belváros török kor utáni bontásából, másodlagosan felhasználva.

FÜLÖP GYULA

408. Székesfehérvár, Kertalja utca 48.

(Fejér megye) Kö

2008. október 3-án próbafeltárást végeztünk az épülő ház helyén. A két 90 cm széles árkot a tervezett új épület hosszanti és keresztirányú alapfalainál jelöltem ki.

A hosszabb árok Ny-i harmadánál középkori gabonatarló verem alja került elő, kiégett falakkal, megégett gabonamaradványokkal. Az égett rész tetején némi állatcsonttöredék és középkori kerámiatöredék került elő. A verem felső részét újkori beásás bolygatta meg, tette tönkre.

FÜLÖP GYULA

409. Székesfehérvár-Maroshegy, Temesvári utca 70.

(Fejér megye) Ő

2008. október 14-én próbafeltárást végeztünk az ingatlanon (Hrsz.: 6370). Ennek során az újonnan beépítendő, ezáltal elfedésre kerülő teljes felszínt 2 árok segítségével kutattuk. Az 1. árkot a telekhatáron, a Temesvári utcára merőlegesen nyitottuk. A mai felszíntől számított kb. 1,5 m mélységben, szórványosan őskori kerámiatöredékek kerültek elő, de hozzájuk tartozó objektumot nem tudtunk megfigyelni. Az altalaj szintje érintetlen volt.

A 2. árkot a Temesvári utcával párhuzamosan nyitottuk. A felső, kb. 0,5 m vastagságú rétegből recens hulladék mellett újkori objektumok kerültek elő. Az altalaj ebben az árokban is érintetlen volt. Elképzelhető, hogy a korábbi építkezés(ek) során az itt regisztrált őskori lelőhelyet megbolygatták.

SCHILLING LÁSZLÓ

410. Szigetszentmiklós, Kovács-dűlő

(Pest megye) B, Kö

2008 őszén terepbejárást végeztünk a csepeli gerincút nyomvonalán. A jelenlegi útpályától mindkét irányban számított 100-100 m-es sávot jártuk be. Bár a nyomvo-